

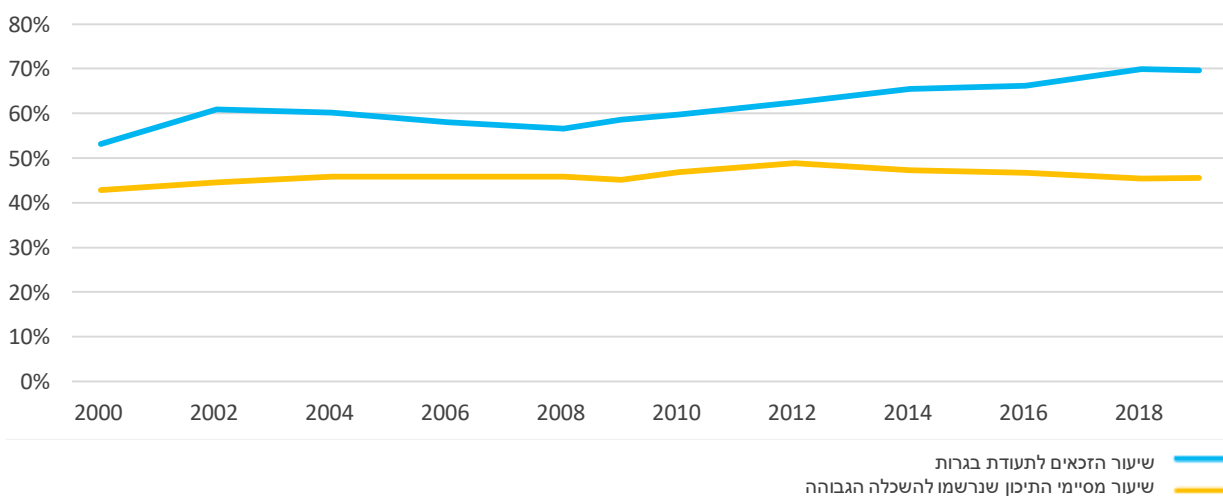
רשויות מוניציפליות מודאגות - למרות העלייה בזכאות לבגרות, יש מגמת ירידה בשיעור הנרשמים להשכלה הגבוהה

האתגר של מעצבי מדיניות החינוך

בשנים האחרונות הרשויות המוניציפאליות הפכו לבעלי עניין מרכזיים בשדה החינוך עם השפעה הולכת וגוברת. רפורמות במדיניות החינוך העניקו להן יותר אוטונומיה בתחום החינוך. מחקרים מראים כי כמה רשויות מוניציפליות הצליחו להקצות ביעילות משאבים מקומיים בכדי להגדיל את אחוז הזכאים לתעודת בגרות. יחד עם זאת, ביישובים מאשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים דיווחו על מגמה מדאגה – ירידה בשיעור הנרשמים להשכלה הגבוהה של בוגרי התיכונים ברשות, למרות עלייה משמעותית באחוזי התלמידים הזכאים לבגרות. כפי שמראה תרשים 1, קיים פער הולך וגדל בין שיעורי הזכאים לתעודת בגרות לבין שיעורי הנרשמים להשכלה הגבוהה. לפיכך, המספר הפוטנציאלי של סטודנטים להשכלה גבוהה אינו ממומש ונפתח פער בהבטחה לפיתוחו של ההון אנושי מה שעלול להוביל לפגיעה בשוק העבודה בישראל.

תרשים 1 –

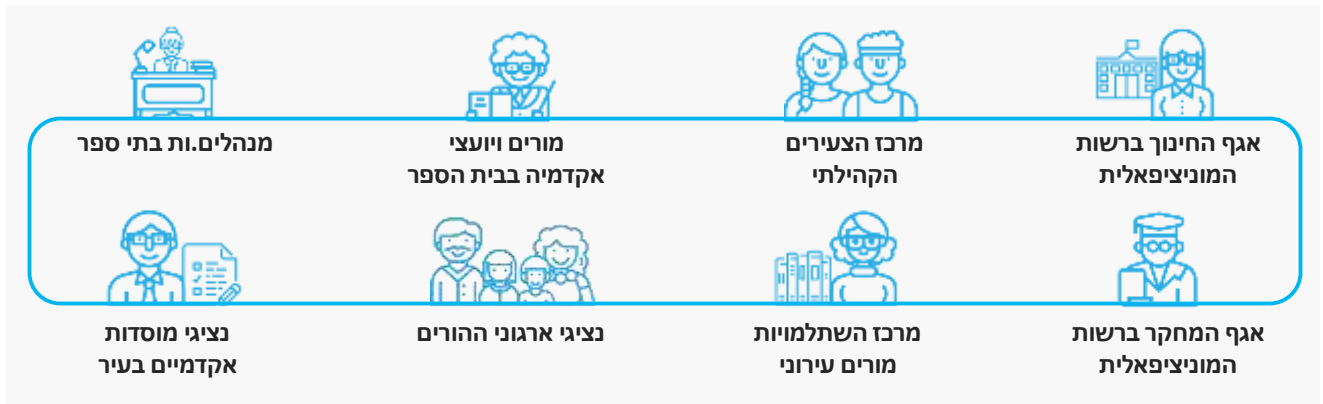
שיעור הזכאות לתעודת בגרות בהשוואה לשיעור מסיימי התיכון שנרשמו להשכלה הגבוהה (2000-2019) ¹

1 אחוז הלומדים בהשכלה גבוהה שמונה שנים מאז שנת סיום לימודיהם בתיכון. המידע ה- ● מבוסס על מידע שהתקבל מהמועצה להשכלה גבוהה

גישה חדשה למחקר מבוססת על שיתופי פעולה

מחקר אקדמי בהובלת פרופ' אדי-רח ושהרבני, מאוניברסיטת תל אביב, מציע גישה חדשנית לשותפויות בין אנשי אקדמיה -לנציגי הרשויות המוניציפאליות בכדי להתגבר על מכשולים ולשפר את הנגישות להשכלה גבוהה בייחוד באזורים עירוניים מאשכול חברתי-כלכלי נמוך. במחקר יישומי שהתנהל מנובמבר 2019 ועד יוני 2020, מופו חסמי הגישה להשכלה גבוהה בעיר אחת גדולה בישראל מאשכול חברתי-כלכלי נמוך, תוך כדי זיהוי האתגרים וההזדמנויות לשיפור הגישה להשכלה גבוהה. באמצעות ראיונות עומק וקבוצות מיקוד, החוקרים בחנו נקודות מבט מכל בעלי העניין הרלוונטיים בעיר. אלה כללו:

הדיאלוג שנוצר בין בעלי העניין, לחוקרות תוך זיהוי אינטרסים הדדיים, סייע בהפחתת החששות, אפשר לבסס שיתופי פעולה וסייע בהתגברות על מכשולים בתהליך איסוף הנתונים.

ממצאים מרכזיים

האתגרים וההזדמנויות לשיפור הגישה להשכלה גבוהה

המיפוי הדינמי - תהליך מתפתח לזיהוי האתגרים וההזדמנויות

אתגרים:	←	הזדמנויות:
העדר נגישות לקבוצות מגוונות של תלמידים במטרה לעודד הרשמה להשכלה גבוהה	←	זיהוי קבוצות יעד בקרב תלמידי תיכון עם פוטנציאל להשכלה גבוהה
חשיפה נמוכה למגוון המוסדות האקדמיים הקיימים בישראל	←	חשיפה גדולה יותר למגוון של מוסדות להשכלה גבוהה
העדר נתונים המעודדים תלמידים להכיר בערך ההשכלה הגבוהה ובאפשרויות ייעוץ ומימון מתאימים.	←	קידום למידה מבוססת מחקר ויצירת פדגוגיה לאקדמיה בקרב העוסקים בחינוך
מדיניות חינוך מוניציפאלית עמומה בנוגע להשכלה גבוהה לעומת המדיניות לזכאות לבגרות	←	פיתוח אתוס אקדמי בעיר
ערוצי תקשורת מועטים וקשרים רופפים בין בעלי העניין המרכזיים בעיר (כגון ארגוני הורים, מרכז הצעירים, מנהלי מוסדות אקדמיים, מנהלי בתי ספר, מרכזי השתלמות מורים, נציגי אגף החינוך והמחקר ברשות המוניציפאלית).	←	אימוץ גישה אקולוגית המחברת בין בעלי עניין רלוונטיים ומגוונים בעיר

צעדי פעולה

שיח פתוח בין חוקרים לנציגי הרשות המוניציפאלית הבכירים הוביל לסדרה של פעולות אפשריות שעשויות להגדיל את מימוש הפוטנציאל של תלמידים רבים מהעיר להשתלב בהשכלה הגבוהה:

- 01 יצירת הזדמנויות לביקורים במגוון מוסדות להשכלה גבוהה (בתוך האזור המקומי ומחוצה לו) ולפגישות עם יועצי קריירה ואקדמיה;
- 02 הכשרת מורים לשימוש בנתונים לקבלת החלטות מבוססות בבתי ספר;
- 03 יישום סקרים שיטתיים ואיסוף נתונים לבחינת מגמות ההרשמה להשכלה הגבוהה ובקרה על יישום מדיניות מוניציפאלית בנוגע להשכלה גבוהה;
- 04 הקמת פורום של נציגי רשות מוניציפאלית, בעלי עניין מרכזיים בעיר בנושאי חינוך וחוקרים לדיון ולשיתוף רעיונות שיכולים לסייע בגיבוש המדיניות החינוכית ופיתוח תוכניות פעולה רלוונטיות.

הצעדים הבאים

- מחקר עתידי אמור להמשיך ולחשוף את חסמי הכניסה להשכלה גבוהה מנקודת מבטם של תלמידים, הורים ומחנכים, כולל מנהלי בתי ספר ומורים. ההקשבה לקולות המגוונים בקהילה וברשות המקומית עשויה לתרום לגיבוש מדיניות אותנטית ורלוונטית העונה על צרכי מערכת החינוך המקומית.
- כדי להגדיל את שיעור הנרשמים להשכלה הגבוהה מיישובים באשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים, יש לחזק את הקשרים בין האקדמיה לבתי הספר על ידי מציאת מסלולים שיבטיחו מעבר מהתיכון להשכלה גבוהה. זהו אתגר מורכב בהקשר הישראלי, כשבוגרי התיכון מגויסים לשירות חובה בצבא, מה שיוצר נתק בין שתי מערכות החינוך הללו. לשם כך נדרש מאמץ ותכנון מקיף המשתף חוקרים מהאקדמיה (כמו פרויקט עירוני אקדמי של אוניברסיטת תל-אביב), הרשות המוניציפאלית, בתי הספר והקהילה הרחבה ביישוב (למשל הורים ובעלי עניין אחרים).

השלכות עתידיות לשותפויות מחקר ושדה

- יצירת השותפות היא תהליך של טרנספורמציה תרבותית ושינוי מחשבה ביחסי החוקרים, מעצבי מדיניות החינוך ובעלי עניין מרכזיים המשפיעים על החינוך.
- יש צורך לבנות ולפתח אינטרסים משותפים על בסיס אמון, תקשורת ושיתופי פעולה מתמשכים.